

ÉLETPÁLYA- ÉPÍTÉS

KOMPETENCIATERÜLET „A”

EMBER ÉS TÁRSADALOM
TANÁRI ÚTMUTATÓ

10. évfolyam

A kiadvány az Educatio Kht. kompetenciafejlesztő oktatási program kerettanterve alapján készült.

A kiadvány a Nemzeti Fejlesztési Terv Humán erőforrás-fejlesztési Operatív Program 3.1.1. központi program (Pedagógusok és oktatási szakértők felkészítése a kompetencia alapú képzés és oktatás feladataira) keretében készült, a sulíNova oktatási programcsomag részeként létrejött tanulói információhordozó. A kiadvány sikeres használatához szükséges a teljes oktatási programcsomag ismerete és használata.

A teljes programcsomag elérhető: www.educatio.hu címen.

Szakmai vezető: Farkas László

Szakmai bizottság: Dr. Klein Sándor elnök, Dr. Balogh Andrásné
Dr. Krisztián Béla, Sum István, Dr. Szenes György

Szakmai lektor: Stefany Judit

Alkotó szerkesztő: Tóth Judit

Felelős szerkesztő: Burom Márton

©

Szerzők: Falus Katalin, Jakab György,
Lőrinc László, Miaveczen Jenő

Educatio Kht. 2008

TARTALOM

- X.A.1.1. Szabadidő és szórakozás
- X.A.1.2. Jogi alapismeretek
- X.A.1.3. A munkavállalók jogai és kötelezettségei
- X.A.1.4. Művészek és sportolók az elüzletiesedő világban
- X.A.1.5. Sikeres pályamódosítók

SZABADIDŐ ÉS SZÓRAKOZÁS

MODULLEÍRÁS

A modul célja	A munka és szabadidő viszonyának, történeti változásainak megismertetése, a jelenkori szabadidőeltöltéssel kapcsolatos szokások tudatos alakításának segítése.
Időkeret	3 óra
Ajánlott korosztály	10. évfolyam (16-17 év)
Ajánlott megelőző és követő tananyag	<i>Megelőző modul: Kezdő modul</i>
Modulkapcsolódási pontok	<p>Tágabb környezetben: Műveltségterületen/ tantárgyon belül: Társadalomismeret: Életmód, egyén és közösség Műveltségterületen/ tantárgyon kívül: Ön- és társismeret</p> <p>Szűkebb környezetben: Programterven belül: Ember és társadalom</p>
A képességfejlesztés fókuszja	Önismeret, önmegfigyelés, kommunikáció, koncentráció

MÓDSZERTANI AJÁNLÁS

A modul a múlt időfelhasználásának felvillantásával ahhoz szeretne segítséget nyújtani, hogy – túl a múlt jobb megismerésén – a diákok tudatosabban használják fel a rendelkezésre álló időt. A célt indirekt módon, rábeszélés nélkül kívánja elérni részben azáltal, hogy megvizsgálhatja és ábrázoltatja velük az időbeosztásukat, akár csak a felnőttekét, amiből kiütközhet a férfi-női beosztás eltérése éppúgy (pl. a házimunka aránytalan eloszlása), ahogy a diákidőtöltések pazarlásai is (pl. számítógépes játékok, televíziózás).

Nem szükséges erről a tanárnak beszélnie, hiszen a feladatok során talán maguk jönnek rá a tanulók az esetleges rossz szokásokra, beidegződésekre. Az indirekt közlés, a „rávezetés” célját szolgálja a múlt bemutatása is, mely kontrasztként hathat: a közös játék, társalgás és munka „idilli” harmóniájától a kapitalizmus időmegszállottságán keresztül korunk ellentmondásosságáig – melyet sok esetben a munkaörület és a tompa, magányos, révületszerű semmittevés kettőssége jellemez – vezet a rövid áttekintés. A modul végcélja egy „konferencia” a harmadik órában, melyben a diákok javaslatokat tesznek a maguk és a felnőttek életének emberibb megszervezésére. Egy kisebb csoport színjátékkal, egy nagyobb pedig vizuálisan fejezi ki javaslatait. (Egy 25 fős osztály esetében az ideális arány: 10 fő konferenciajavaslaton dolgozik, 10 fő képi ábrázoláson, míg egy 5 fős csoport jelenettel készül.)

Ha a konferenciára sok diák (több csoport) szeretne készülni javaslattal, akkor több időre is van szükségünk. Ebben az esetben a történeti szövegek olvasását megrövidíthetjük.

TÁMOGATÓ RENDSZER

Felhasznált objektumok

Szövegek és kérdőívek (lásd a Gyűjteményben). A modul szövegeinek szerzője Lőrinc László.

Ajánlott objektumok

Fejős Zoltán (szerk.): *Idő és antropológia*. Osiris, Budapest, 2000.

Gellériné Lázár Márta (válogatás): *Időben élni. Történeti-szociológiai tanulmányok*. Akadémiai, Budapest, 1990.

Lőrinc László: *Életmódtörténet I-II*. AKGA, Budapest, 1997-1999; Független Pedagógiai Intézet, 2004.

Max Weber: *Protestáns etika és a kapitalizmus szelleme*. Gondolat, Budapest, 1982.

MODULVÁZLAT

Előkészítés

A modul felkészülést igényel. Hetekkel, de legalábbis napokkal a modul megkezdése előtt a diákok feladatul kapják, hogy írják le egy felnőtt, aktív korban lévő (1) férfi, illetve (2) nő (utóbbi lehet nem otthon dolgozó éppúgy, mint háztartásbeli, gyesen lévő) és (3) egy diák időbeosztását a mellékelt táblázatok kitöltésével-kitöltetésével. (1. gyűjtemény 1. táblázat: Egy felnőtt időbeosztása, 2. táblázat: Egy diák időbeosztása) A diák-időbeosztás lehet az övék, lehet a testvérüké vagy ismerősüké. Ha valaki a sajátját készíti el, akkor barátként ne töltsé ki másnak az osztályból (tanulócsoporthoz) a saját adataival, hogy ugyanazok az adatok ne szerepeljenek kétszer.

A modul feldolgozásának első napján ezzel a kitöltött három táblázattal érkezzen minden diák. Megjegyzések:

1. A táblázatokat előzőleg át lehet szabni, ki lehet egészíteni a tanár megfontolásai, illetve a diákok javaslatai alapján, de az összehasonlíthatóság kedvéért ezt csakis egységesen, az egész osztály összes táblázatára vonatkozóan lehet elvégezni.
2. A felnőtt táblázatok esetében hangsúlyozzuk, hogy a kérdés anonim; a modul idején se nem kérdezhetik, se nem mondhatják a diákok, hogy kinek az időbeosztását hozták be, szülőét-e, szomszédét-e vagy valaki másét. A fontos az, hogy valós adatok legyenek benne, különben értelmetlen a későbbi munka.

A tanár felkészüléséhez tartozhat, hogy az első órán készítendő grafikonokhoz kész fénymásolt köröket és számegyeneseket készít, így a grafikonkészítés ideje (amennyiben ez nem számítógéppel történik) le rövidülhet. (Lásd 1. óra 2. Ráhangelődés.)

1. óra

1. Ráhangelődés (5 perc)

Tevékenység	Átlagszámítás.
Tanári instrukciók	Alkossunk háromfős csoportokat, és a diákok számítsák ki a csoport diákjai által hozott gyerek, nő és férfi táblázatos kérdőívek átlagait! (Lásd a felkészülésnél!) Minden diák egy típusú kérdőívet kap (nő, férfi vagy diák), abból ezek szerint hármat. Lehet úgy is dolgozni, hogy a táblázatokat előbb összeszedjük, és véletlenszerűen osztjuk vissza, tovább segítve ezzel az anonimitást.
Kiemelt készségek, képességek	Együttműködés, átlagszámítás, az egyedi és az átlagos fogalmának megértése
Célcsoport/ A differenciálás lehetőségei	Nincs differenciálás
Munkaforma	Heterogén kiscsoport
Módszerek	Számolás
Eszközök	1. gyűjtemény, a diákok által készített táblázatok, esetleg számológépek

1. GYŰJTEMÉNY

Lásd objektumok könyvtár.

2. Ráhangolódás (20 perc)

A Tevékenység

Tanári instrukciók

Grafikonkészítés

Az előbb kiszámolt átlagokat a korábbi csoportokkal ábrázoltassuk grafikonokon, papíron, vagy ha van rá lehetőség, számítógépen. Az ábrázolás módját bizzuk a diákokra, hangsúlyozva, hogy a legfontosabb az érzékletesség (szemléletesség) és a pontosság. Az egyes összetartozó elemeket összevonhatják (pl. a munka, a szórakozás vagy a tanulás elemeit stb.). Kézi grafikus ábrázolás esetében az idő nem biztos, hogy elég; ebben az esetben csak vázlatos grafikonok készüljenek, a kicsinosítás otthonra marad. Siettethetjük a munkát, ha fénymásolatban előzőleg kész koordináta-rendszereket és köröket (kördiagramhoz) osztunk ki nekik; ezeket csak ki kell tölteni a szemléltető grafikonokkal.

Kiemelt készségek, képességek

Számítógép-használat, illetve rajzkészség, vizuális képességek, logika, együttműködés

Célcsoport/ A differenciálás lehetőségei

Bármilyen 10-es csoportban elvégezhető, de különösen ott, ahol alapszinten megvannak a szükséges matematikai és ábrázoló képességek-ismeretek, de ezek még fejleszthetőek.

Munkaforma

Homogén kiscsoport

Módszerek

Írásbeli munka

Eszközök

Rajzlap, színesek, vonalzó, körző vagy számítógép és nyomtató

B Tevékenység

Összegzés

Tanári instrukciók

Kérjük meg a csoportokat, hogy a kiszámított átlageredményeket ismertessék, és értékeljék röviden egy olyan írásos vázlatban, amely alapján később szóbeli ismertetést tudnak adni.

Kiemelt készségek, képességek

Lényegkiemelés, együttműködés, logika

Célcsoport/ A differenciálás lehetőségei

Olyan diákok számára, akik az „A” verziótól idegenkednek

Munkaforma

Homogén kiscsoport

Módszerek

A vázlatkészítés során a kooperatív módszerek közül is válogathatnak, pl. ablakmódszer

Eszközök

Papír, íróeszköz

3. Tartalomfeldolgozás (10 perc)

A Tevékenység Tanári instrukciók Kiemelt készségek, képességek Célcsoport / A differenciálás lehetőségei Munkaforma Módszerek Eszközök	Olvasás a kulcsszavak kiemelésével <p>Minden csoport kap 1-1 példányt az első három szövegből (vadászok, korai termelők és középkori polgárok időbeosztása.) Olvastassuk el a szövegeket, minden diákkal egyet! Ezek eltérő terjedelműek, a gyorsabban olvasó csoporttag kapja a legutolsót, a leglassabban olvasó a másodikat! Ha ilyen nagy eltérés nincs, akkor a rövidebb szöveget kapó diákok belekezdhetnek a közepes hosszúságúba és viszont. Ha egy diák egyedül marad, menjen negyedikként az egyik csoporthoz (ebben az esetben az egyik szöveget ketten olvassák), ha ketten vannak az egyik csoportban, akkor a tanár társulhat harmadikként. Olvasás közben húzzák alá ceruzával a kulcsszavakat!</p> <p>Olvasási készség, szövegértés, lényegkiemelés</p> <p>Diszlexiás diákok csoportjában, vagy több időre van szükség vagy a „B” verzióra.</p> <p>Homogén kiscsoport</p> <p>Olvasás</p> <p>Fénymásolt szövegek</p>
B Tevékenység Tanári instrukciók Kiemelt készségek, képességek Célcsoport / A differenciálás lehetőségei Munkaforma Módszerek Eszközök	Tanári ismertetés <p>Ismertessük röviden az első három szöveg tartalmát, miközben a diákok jegyzetelnek! Ha szükséges, táblavázlattal segítsük a jegyzetelést!</p> <p>Koncentráció, figyelem, jegyzetelés</p> <p>Olyan csoportban, ahol az olvasásra az adott időkeret nem lenne elég</p> <p>Frontális</p> <p>Tanári magyarázat</p> <p>2. gyűjtemény</p>

2. GYŰJTEMÉNY

Lásd objektumok könyvtár

1. Tartalomfeldolgozás (5 perc)

A	Tevékenység	Megbeszélés – csoportban
	Tanári instrukciók	A háromfős csoportok (az 1. óra 3. és 4. „A” folytatásaként) röviden beszéljék meg és írják le 1-2 közös mondatban, milyen irányú változást látnak a munkaidő-szabadidő arányában, elrendezésében a történelem folyamán. A mondat(ok) bekerülhetnek mindenki füzetébe.
	Kiemelt készségek, képességek	Lényegkiemelés, induktív logikai képességek
	Célcsoport/ A differenciálás lehetőségei	Ugyanazok, akik az 1. óra 3. és 4. „A” tevékenységeit végezték
	Munkaforma	Három fős csoportokban
	Módszerek	Sorban mindhárom csoporttag egy-egy megállapítást tehet, majd a harmadik után újra az első következik. Mindenki csak olyat mondhat, ami még nem hangzott el. Addig mennek körbe, amíg el nem fogynak az egyes tagok ötletei.
	Eszközök	-
B	Tevékenység	Megbeszélés – közösen
	Tanári instrukciók	Az „A” verzióban látott munkát itt az osztály közösen végzi el (az 1. óra 3. és 4. „A” folytatásaként) a tanár irányításával: a tanár kérdése tehát az, hogy milyen változás ment végbe a történelem most vizsgált korszakaiban az idő felosztásában. Minden diák sorban egy ötletet mondhat, a tanár először lehetőleg ne kommentálja ezeket, hanem adjon szót a következőnek, míg végül maga foglalja össze a kidomborodó lényegét, helyükre rakva az esetleges tévedéseket. Aki olyat mond, ami már elhangzott, az játékos büntetést kaphat (pl. zálogot ad, a kiváltás a modul végeztével történik).
	Kiemelt készségek, képességek	Egymásra figyelés, lényegkiemelés, induktív logikai képességek
	Célcsoport/ A differenciálás lehetőségei	Csoportban nehezebben dolgozó osztályokban
	Munkaforma	Frontális
	Módszerek	Megbeszélés. Esetleg alkalmazható az indiánbeszélgetés. (Mindenkinek előbb el kell ismételnie a közvetlenül előtte szóló szavainak értelmét, és nem mondhat olyat újként, ami már elhangzott.)
	Eszközök	-

2. Tartalomfeldolgozás (10 perc)

A	Tevékenység	Olvasás lényegkiemeléssel
	Tanári instrukciók	Minden csoport kap 1-1 példányt a 4–8. szövegből. (3. gyűjtemény) Járjunk el úgy, mint az 1. óra 3. „A” esetében: olvastassuk el a szövegeket, az alábbi felosztásban: egy diák olvassa csoportonként a 4. és 5. szöveget (órák és az ifjú angol főnemes időbeosztása), egy diák a 6. és 7. szöveget (Baxter és Franklin az időről és pénzről) és végül egy diák a 8. szöveget (Az idő az ipari kapitalizmusban). Olvasás közben húzzák alá ceruzával a kulcsszavakat!
	Kiemelt készségek, képességek	Olvasási készség, szövegértés, lényegkiemelés
	Célcsoport/ A differenciálás lehetőségei	Diszlexiás diákok csoportjában vagy több időre van szükség vagy a „B” verzióra
	Munkaforma	Homogén kiscsoport
	Módszerek	Olvasás
	Eszközök	Fénymásolt szövegek
B	Tevékenység	Forráselemzés, összefüggések megkeresése
	Tanári instrukciók	Olvastassuk el az egész csoporttal a forrásokat, ismertetve előre a később megoldandó feladatokat: <ul style="list-style-type: none"> • Hogyan függ össze a három forrás? • Hasonlítsd össze az angol főnemes „diák” időfelhasználását a magadéval! Kinek van több szabadideje? Ki mozog többet? Ki tanul többet? • Hogyan telhetnek egy felnőtt angol előkelő napjai annak alapján, amit diákkorában tanul? Miben különbözhet ez a polgári életvitelre utaló második két forrásból kirajzolódó életviteltől? • Hogyan függhetnek össze a polgárság életvitelével, a kezdődő kapitalizmus gazdaságával az olvasott elképzelések (Baxter, Franklin) az idő kihasználásáról? • Hogyan függhetnek össze ezek az olvasott nézetek a kálvinizmus tanításaival?
	Kiemelt készségek, képességek	Olvasási készség, szövegértés, lényegkiemelés
	Célcsoport/ A differenciálás lehetőségei	Olyan diákok, akiknél figyelmük, szövegértésük szintje alapján a forrásolvasás megoldható
	Munkaforma	Egyéni
	Módszerek	Olvasás
	Eszközök	3. gyűjtemény

3. GYŰJTEMÉNY

2. óra

Lásd objektumok könyvtár

3. Tartalomfeldolgozás (10 perc)

A	Tevékenység	Megbeszélés – csoportban
	Tanári instrukciók	A csoportok tagjai (az 2. óra 2. „A” folytatásaként) röviden ismertessék olvasmányaik lényegét. Minden csoporttagra nagyjából két perc jut, a többiek az általa ismertetett két perces „esszenciát” lejegyzetelik. A maradék négy percre természetesen szükség lesz a jegyzetelések jelentette csúszások miatt.
	Kiemelt készségek, képességek	Az igazi feladat itt sem annyira önmagában az ismertetés, hanem a lényegre törő tömörítés: lényegkiemelés, tömör szóbeli előadás.
	Célcsoport/ A differenciálás lehetőségei	Szóbeli szövegalkotás, lényegkiemelés
	Munkaforma	Ugyanazok, akik a 2. óra 2. „A” tevékenységét végezték.
	Módszerek	Három fős csoportok csoportmunkája
	Eszközök	Szóbeli ismertetés
		-
B	Tevékenység	Feladatmegoldás
	Tanári instrukciók	A diákokkal oldassuk meg a forrásokhoz adott feladatokat! (Lásd 2. óra 2. „B”.) Ezt végeztethetjük csoportban is (legfeljebb 3-4 fős csoportnak van értelme) és egyénileg is. Járjunk körbe, figyeljük a munkát, és a megakadókat segítsük át a holtpontra! Segítsük kideríteni, hogy az angol főnemes napirendje is jelzi a kora újkor törekvését a fiatalok „befogására”, idejük lekötésére, mivel általánossá vált a felfogás, hogy az időt hasznosítani kell. (Ez tehát a különböző források közötti összefüggés. Angliában különben a polgárság és nemeség életvitele, mentalitása, szemlélete között nincs olyan nagy különbség, mint Európa számos más pontján, a nemesek jelentős része vállalkozó.) Látható továbbá a napirendből, hogy az előkelő angolnak mire volt szüksége felnőtt korában, és ebből következtetni lehet valamelyest felnőttkori időbeosztására is, mely azért különbözik a polgárétól (pl. tánc és társalgás szerepe), míg lehetnek közös elemek (pl. idegen nyelv ismerete a kereskedőknél, írástudás).

	<p>A kálvinizmussal kapcsolatban: Kálvin követői úgy gondolták, hogy bár senki sem tudhatja, hogy Isten pokolra vagy üdvözülésre rendelte-e (predesztináció), de erről életében jelt kaphat azzal, hogy sikerül megfelelő életvitelt kialakítani: sokat dolgozni/keresni, keveset felélni. Ezt a célt szolgálhatja az idő teljes kihasználásának célkitűzése, mely M. Weber ismert elmélete szerint nagyban hozzájárult a nyugati tőkefelhalmozáshoz, a kapitalizmus kialakulásához. Nem véletlen, hogy az anyagi-kényelmi igénytelenséget éppen „puritánnak” (az angol kálvinisták neve) nevezi az európai hagyomány.</p>
Kiemelt készségek, képességek	Indukciós logikai képesség, szövegértés, szövegelemzés
Célcsoport/ A differenciálás lehetőségei	A viszonylag nehéz feladat megoldására képes, motivált csoportban, ahol régebbi szövegek megértése, értelmezése nem jelent megoldhatatlan gondot
Munkaforma	Egyéni vagy homogén kiscsoportos
Módszerek	Szövegértelmezés, forráshasználat, összehasonlítás
Eszközök	-

4. Tartalomfeldolgozás (20 perc)

A	Tevékenység	Megvitatás, vázlatkészítés
	Tanári instrukciók	<p>A háromfős csoportok feladata három kérdés megvitatása:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Hogyan változott az időbeosztás és szabadidő az újkorban az olvasottak alapján? 2. Az 1. órán történő ábrázolásokhoz hasonlóan hogyan lehetne ezt grafikonon ábrázolni a leendő kiállításon? (Magára az ábrázolásra a következő órán kerítünk sort, most csak vázlatok készülnek.) 3. Milyen összefüggések vannak, lehetnek a gazdálkodás és társadalom átalakulása, illetve az időfelhasználás között? <p>A megbeszélés eredményét a csoportok rövid vázlatban rögzítsék!</p>
	Kiemelt készségek, képességek	Vitaképesség, induktív logika, beszéd, meggyőzés, vizuális képességek, együttműködés, empátia
	Célcsoport/ A differenciálás lehetőségei	Olyan csoportban, ahol a diákok rendelkeznek a megfelelő szintű vitaképességgel, együttműködési hajlandósággal, elvonatkoztatási képességgel
	Munkaforma	Homogén kiscsoport
	Módszerek	Vita
	Eszközök	-

B	Tevékenység	Jelenetkészítés
	Tanári instrukciók	Akár 2. óra 3. „A”, akár „B” folytatásaként az olvasottak alapján készítsék el a diákok egy újkori ember egy napjának bemutatóját jelenet formájában! (A jelenet előadására csak másnap, illetve a következő alkalommal kerül sor, de kitalálására, elpróbálására ezen az órán.)
	Kiemelt készségek, képességek	Nonverbális képességek, beszéd, írás, kreativitás
	Célcsoport/ A differenciálás lehetőségei	Az adott feladatra fogható csoport. Sok diák nem szeret játszani, másokat ez hoz lázba. Előbbieket nem szabad kényszeríteni, de utóbbiak közül feltehetően válogatni kell majd, mert az időkeret csak egy ilyen jellegű csoportprodukciót visel el. A választás szempontja lehet, hogy más alkalmakkor ki tudott szerepelni. A korábban kevesebb szereplési lehetőséghez jutó vagy az általában csendesebb diákokat részesítsük itt előnyben! (Gyakran éppen a kevésbé „exhibicionisták” oldják meg jobban az ilyen jellegű feladatokat, a kifejezetten zárkózottabbaknak pedig – ha jelentkeznék a feladatra – éppenséggel jót tesz.)
	Munkaforma	Homogén kiscsoport
	Módszerek	Szerepjáték
	Eszközök	Esetleg kellékek; nem tervezhető. Ha van az iskolában keltár, rongyoszsák, felhasználható a munkához.
C	Tevékenység	Képregénykészítés
	Tanári instrukciók	Akár 2. óra 3. „A”, akár „B” folytatásaként az olvasottak alapján készítsék el a diákok 2-4 fős csoportokban, vagy akár egyedül egy újkori ember egy napjának bemutatóját képregény formájában.
	Kiemelt készségek, képességek	Vizuális képességek, kez ügyesség, kreativitás, induktív logika
	Célcsoport/ A differenciálás lehetőségei	Olyan csoportokban, melyekben a vita és a színi előadás helyett inkább a rajzolásra mutatkozik hajlandóság
	Munkaforma	Homogén kiscsoport vagy egyéni
	Módszerek	Manuális munka
	Eszközök	Rajzlapok, színesek, festék

1. Tartalomfeldolgozás (15')

A	<p>Tevékenység</p> <p>Tanári instrukciók</p>	<p>Csoportos beszélgetés</p> <p>Alkossunk kb. 6 fős csoportokat. (A korábbi háromfős csoportokat össze is lehet vonni kettesével.) Vitassák meg a csoportok, hogy a múltbeli fejlemények tükrében mi a véleményük a jelenkori (az első órán megismert) időfelhasználásról. Jó irányban változtak a dolgok? Megfelelő az időfelhasználás a mai korban? Mit kéne változtatni és hogyan a nők, a férfiak és a diákok mai időbeosztásának arányain? Hogyan lehetne ezeket a változásokat elérni? Készüljön fel minden csoport arra, hogy a konferencián egy 5 perces beszédben foglalja össze a csoport javaslatait. Jelöljünk vagy sorsoljunk ki egy csoportvezetőt, aki szót ad, egy jegyzőt, aki lejegyzi és egy szóvivőt, aki majd közli a csoport véleményét! A vezető akkor ad szót magának, a jegyzőnek és a szóvivőnek, ha a csoport többi tagja már elmondta a véleményét.</p>
	<p>Kiemelt készségek, képességek</p>	<p>Vita, érvelés, koncentráció, együttműködés a többiekkel, odafigyelés a többiekre, türelem</p>
	<p>Célcsoport/ A differenciálás lehetőségei</p>	<p>Beszédesebb, szóban szívesebben megnyilvánuló tanulók</p>
	<p>Munkaforma</p>	<p>Homogén kiscsoport</p>
	<p>Módszerek</p>	<p>Vita, beszélgetés</p>
	<p>Eszközök</p>	<p>-</p>
B	<p>Tevékenység</p> <p>Tanári instrukciók</p>	<p>Jelenetkészítés - a 2. óra 4. „B” folytatásaként</p> <p>2. óra 4. „B” csoportok állnak fel újra, és az előző órán készített jelenetet kiegészítik egy rövid jelenettel, mely a jelenkori tényleges vagy ideális napi beosztást szemlélteti. A jelenet lehet humoros, de előírás, hogy tartalmilag komoly és átgondolt legyen, ne olcsó poénkodás.</p>
	<p>Kiemelt készségek, képességek</p>	<p>Nonverbális képesség, dramaturgiai érzék, koncentráció, együttműködés a többiekkel, odafigyelés a többiekre, türelem</p>
	<p>Célcsoport/ A differenciálás lehetőségei</p>	<p>A 2. óra 4. „B” tevékenységet végzők csoportja</p>
	<p>Munkaforma</p>	<p>Homogén kiscsoport</p>
	<p>Módszerek</p>	<p>Dramatikus játék</p>
	<p>Eszközök</p>	<p>Csak olyan kellékek, melyek kéznél vannak</p>

C	Tevékenység	Képregénykészítés – a 2. óra 4. „C” folytatásaként.
	Tanári instrukciók	2. óra 4. „C” csoportok állnak fel újra, és az előző órán készített képregényt kiteszik a „konferencia” helyszínén, hogy a résztvevők megtekinthessék. Ha marad idejük, akkor a képeket kiegészítik olyanokkal, melyek a jelenkori tényleges vagy ideális napi beosztást szemléltetik a felnőttek (férfiak, nők) és diákok esetében. (Csak egyet válasszának a három közül!)
	Kiemelt készségek, képességek	Vizuális képesség, kez ügyesség
	Célcsoport/ A differenciálás lehetőségei	Olyan csoportokban, melyekben a vita és a színi előadás helyett inkább a rajzolásra mutatkozik hajlandóság.
	Munkaforma	Homogén kiscsoport
	Módszerek	Manuális munka
	Eszközök	Rajzlapok, színesek, festék

2. Tartalomfeldolgozás (25 perc)

A	Tevékenység	Konferencia
	Tanári instrukciók	Rendezzük meg a konferenciát. Jelöljünk ki levezető elnököt. A cél az, hogy minden csoport elmondhassa, illetve, ha jelenettel készült, bemutathassa, milyen időbeosztási változásokat lát szükségesnek a mai világban. Minden egyes gondolatot, javaslatot sorszámozzanak meg, hogy ha valaki ezzel egyetért, akkor ne kelljen elismételnie, csak utalnia a sorszámra. Így talán fokozatosan egyre kevesebb időt igényelnek a javaslattételek. Ha jelenet nincs, akkor az első megszólaló számára 8 percet adjunk, a másodiknak 6-ot, a harmadiknak 4-et, a negyediknek és ötödiknek 3-3 percet. Ha van öt előadó csoport, akkor ez kitölti az időt. A sorrendet sorsolással döntsük el! Az időigény a rajzos szemléltetők és előadók arányától függ. Törekedjünk arra, hogy minél több rajzos csoport legyen, és a szemléltető ábrázolásokat a modul végeztével is meg lehessen tekinteni! Lehetőleg csak egy csoport készüljön jelenettel. Ha az idő így sem lenne elegendő, akkor a csoportot bontsuk ketté, és két konferenciát tartsunk párhuzamosan, két külön helyszínen. (Ehhez még egy terem és esetleg egy másik felügyelő tanár segítsége szükséges.)
	Kiemelt készségek, képességek	Kommunikáció, koncentráció
	Célcsoport/ A differenciálás lehetőségei	Minden csoport részt vesz, a neki megfelelő tevékenységgel
	Munkaforma	Frontális és heterogén kiscsoport
	Módszerek	Szerepjáték, manuális munka (rajz)
	Eszközök	-

3. Összegzés (5 perc)

Tevékenység	Tanári összegzés
Tanári instrukciók	A tanár szóban összegzi a modult, röviden értékeli a közös munkát
Kiemelt készségek, képességek	-
Célcsoport / A differenciálás lehetőségei	-
Munkaforma	Frontális
Módszerek	Magyarázat
Eszközök	-

SZABADIDŐ ÉS SZÓRAKOZÁS

MODULLEÍRÁS

A modul célja	A modul célja a tanulók jogi alapismereteinek megalapozása
Időkeret	3 óra
Ajánlott korosztály	10. évfolyam (16-17 év)
Ajánlott megelőző és követő tananyag	Megelőző modul: <i>Szabadidő és szórakozás</i> Követő modul: <i>A munkavállalók jogai és kötelezettségei</i>
Modulkapcsolódási pontok	Tágabb környezetben: Műveltségterületen/tantárgyon belül: Történelem, Társadalomismeret: Erkölc és jog, egyén és közösség Műveltségterületen/tantárgyon kívül: Ön- és társismeret Szűkebb környezetben: Programterven belül: Ember és társadalom
A képességfejlesztés fókuszja	Gyűjtés, szelektálás, besorolás, kooperáció, helyzetfelismerés, helyzetértékelés, fogalomtisztázás, szövegértés, lényegkiemelés, vázlatkészítés, egymás tanítása.

MÓDSZERTANI AJÁNLÁS

A ráhangolódásban a társadalom különböző szabályairól van szó. Felhívjuk a figyelmet arra, hogy a második feladatot egy héttel az óra megtartása előtt elő kell készíteni. A tartalomfeldolgozás első részében játékos alternatív megoldásokat kínálunk a jogegyenlőség fogalmának tanításához, míg a jogi fogalmakba való bevezetést a tanulók egymás tanításával, csoportokban valósítják meg. A téma teljes feldolgozása alatt célszerű ugyanazzal a kezdeti csoportbeosztással dolgozni – nyilván létszámtól függően a játék alatt esetleg fuzionálhatnak. A csoportbeosztás történhet szimpátiacsoportokkal vagy valamilyen csoportképző játékkal is.

MODULVÁZLAT

1. Ráhangolódás (5 perc)

A Tevékenység

Tanári instrukciók

A szabályokról – 20 perc

Töltessük ki a tanulókkal az 1. gyűjteményben található feladatot! Osztályszinten beszéljük meg a helyes megoldást, s közben beszéljünk diákjainkkal arról, hogy társadalom csak szabályozottan létezhet.

A társadalmi szabályoknak különböző típusai vannak, más-más szinten és mást szabályoznak (pl. játékszabályok, erkölcsi szabályok, szokások, működési és működtetési szabályok.). Ugyanarra a szituációra egyszerre több szabály is vonatkozhat, s megítélése időnként egybeesik, időnként nem (jog, erkölcs: halálos beteg gyermekét megölő anya, focicsapat szabálytalansága a szurkolók és a bíró szemével stb.).

A jogot a többi szabálytól az állam által való kikényszeríthetősége, a szankcionálhatósága különbözteti meg.

Kiemelt készségek, képességek

Lényegkiemelés, csoportosítás

Célcsoport/ A differenciálás lehetőségei

Munkaforma

Egyéni és frontális

Módszerek

Írásbeli munka, beszélgetés

Eszközök

1. gyűjtemény, íróeszköz

1. GYŰJTEMÉNY

Lásd objektumok könyvtár

A Tevékenység

Tanári instrukciók

Cikkgyűjtés, besorolás – 25 perc

A jogi alapfogalmakat tárgyaló óra előtt egy héttel adjuk ki a feladatot: a tanulók keressenek jogi esetekről szóló vagy valamilyen jogi relevanciával bíró cikket a napi sajtóban, fejenként legalább kettőt és különböző témákban, vágják ki azokat, és hozzák el erre az órára! Segítségként megadhatunk webcímeket, vagy a tanár kereshet esteket az interneten „tartaléknak”. (<http://index.hu>, <http://www.osztalyfonok.hu/rovat>, www.origo.hu/noilapozo/20030905jogi.html, www.forumcenter.hu/showthread.php?t=169, www.nol.hu)

	4 fős csoportokba szervezzük a tanulókat, akik a csoporton belül röviden ismertetik (maximum 2 perc/cikk) egymással a kiválasztott eseteket. Beszéljék meg, hogy az esetek mindegyike tényleg rendelkezik-e jogi vonatkozással, hogy milyen típusú eseteket találtak, és tippeljék meg közösen, hogy az egyes esetek milyen jogi területhez tartoznak! Tippjeiket írják be a füzetükbe! A gyerekek tippjeit vitassuk meg osztálykeretben!
Kiemelt készségek, képességek	Gyűjtés, szelektálás, lényegkiemelés, ismertetés, besorolás, kooperáció, vita, érvelés-indoklás
Célcsoport/ A differenciálás lehetőségei	-
Munkaforma	Egyéni, heterogén kiscsoport
Módszerek	Önálló és közös feladatmegoldás
Eszközök	Újságcikkek, füzet, írószer

Tartalomfeldolgozás (25 perc)

A₁ Tevékenység

Tanári instrukciók

Akadályfutás

A játék segítségével olyan helyzetbe hozzuk a tanulókat, melyben saját magukon tapasztalhatják meg, hogy mit jelentenek az egyenlőtlen feltételek. Ez a verseny tehát segít megérteni azt az egyenlőtlenséget, amely abból fakad, hogy egyesek kapnak bizonyos előjogokat, mások meg nem; valamint annak belátásához is elvezet, hogy egyenlőtlen feltételek esetén nem mindenki képes ugyanazt az eredményt elérni. Végül pedig alkalmat ad a jogegyenlőségről való beszélgetéshez. A játék leírása a 2. gyűjteményben található.

Kiemelt készségek, képességek

Kooperáció, helyzetfelismerés, helyzetértékelés, fogalomtisztázás

Célcsoport/ A differenciálás lehetőségei

Bármely osztályban, kivéve, ahol tekintettel kell lennünk mozgáskorlátozott tanulókra

Munkaforma

Csoportos és frontális

Módszerek

Játék

Eszközök

16 szék

A₂ Tevékenység

Tanári instrukciók

Puzzle - 25 perc

Ez a játék ugyanazt a célt szolgálja, mint az akadályfutás, alternatívaként alkalmazható, ha kevés a rendelkezésre álló hely, akkor inkább ezt a megoldást javasoljuk! A játék leírása a 2. gyűjteményben található.

	Kooperáció, helyzetfelismerés, helyzetértékelés, fogalomtisztázás
Kiemelt készségek, képességek	Bármely osztályban
Célcsoport/ A differenciálás lehetőségei	Csoportos és frontális
Munkaforma	Játék
Módszerek	2×4 kép
Eszközök	-
B Tevékenység	Beszélgetés a jogegyenlőségről - 20 perc
Tanári instrukciók	A gyerekekkel beszéljünk arról, milyen élményeket éltek át a játék alatt! Empátia, decentráálás, szóbeli szövegalkotás
Kiemelt készségek, képességek	
Célcsoport/ A differenciálás lehetőségei	Frontális
Munkaforma	Beszélgetés
Módszerek	1. Melléklet
Eszközök	-

2. GYŰJTEMÉNY

AKADÁLYFUTÁS

Alakítsunk négy - lehetőleg - azonos létszámú csapatot, lehetőleg azonos atlétikai képességekkel rendelkező gyerekekből. Rendezzük át a termet: négy-négy széket tegyünk hosszában sorba, szemben a csapatokkal, teljesen egyforma távolságba elrendezve úgy, hogy futva kényelmesen meg lehessen kerülni őket.

Az objektumok könyvtárból nyomtassuk ki és osszuk szét minden csapatnak az elvégzendő feladatot tartalmazó kártyákat.

a) csapat: mindenki egyszer kerülje meg az első és a harmadik széket, majd fusson vissza, amikor az előző gyerek visszaér megérinti a következő kezét, aki csak ezután indulhat

b) csapat: mindenki kétszer kerülje meg az első és a harmadik széket, majd fusson vissza, amikor az előző gyerek visszaér, megérinti a következő kezét, aki csak ezután indulhat

c) csapat: mindenki kétszer kerülje meg az összes széket, majd fusson vissza, amikor az előző gyerek visszaér, megérinti a következő kezét, aki csak ezután indulhat

d) csapat: mindenki háromszor kerülje meg az összes széket, majd fusson vissza, amikor az előző gyerek visszaér, megérinti a következő kezét, aki csak ezután indulhat

Elöljáróban szigorúan közöljük a csoportokkal, hogy mindenképpen végig kell csinálniuk a feladatot. A megadott jelre kezdjék el és hajtsák végre a tanulók az utasítás szerinti feladatot!

Amikor minden csapat végzett, beszéljük meg az osztállyal:

- Melyik csapat fejezte be először? Miért?
- Melyik volt az utolsó? Miért?
- Igazságos volt-e a verseny?
- Milyen érzés volt egy olyan csapat tagjának lenni, amelyik előnyt élvezett?
- Milyen érzés volt egy olyan csapat tagjának lenni, amelyik hátrányban volt?
- Hogyan lehetne ezt a versenyt igazságossá tenni?
- Melyik csapat nyert volna azonos feltételek mellett?

Rendezzük meg a versenyt egyenlő feltételek között!

Beszéljünk meg az osztállyal olyan valódi élethelyzeteket, amelyekben emberek előnyben vagy hátrányban vannak (fajuk, pszichikai vagy fizikai képességeik, nyelvük, szociális helyzetük stb. miatt), és ezért nincs esélyegyenlőségük.

PUZZLE

Vágjunk szét négy azonos nagyságú képet különböző számú darabra! Pl. egyet háromra, egyet nyolcra, egyet tizenötötre és egyet harmincra.

Az osztályt osszuk fel négy részre, mindegyik csoportnak adjunk egy-egy szétdarabolt képet.

A feladat az, hogy a csoportok rakják össze a képeiket. Figyelem! A diákoknak mondjuk meg, hogy mindegyik csoportnak végig kell csinálnia a feladatot!

A megadott jelre kezdjék el összerakni a képet!

Ha elkészültek, minden csoport mutassa meg a többieknek, amit csinált.

Miután minden csapat végzett, beszéljék meg a következő kérdéseket:

- Hogy érezték magukat, amikor észrevették, hogy a kiscsoportoknak különböző számú részből kell összeraknia a képet?
- Milyen érzés volt egy olyan csoport tagjaként dolgozni, amelyik a legkönnyebb feladatot kapta?
- Milyen érzés abban a csoportban dolgozni, amelyik a legnehezebb feladatot kapta?
- Megpróbált-e valamelyik kiscsoport tenni valamit az egyenlőtlenség ellen? Ha igen, mit? Hatékony volt-e?
- Igazságos lett volna-e igazi versenyt rendezni és díjakat osztani olyan körülmények között, amikor az indulók esélyei nem egyenlők? Miért vagy miért nem?

Rendezzük meg a versenyt egyenlő feltételek között!

Beszéljünk meg az osztállyal olyan valódi élethelyzeteket, amelyekben emberek előnyben vagy hátrányban vannak (fajuk, pszichikai vagy fizikai képességeik, nyelvük, szociális helyzetük stb. miatt), és ezért nincs esélyegyenlőségük.

Végül beszéljünk a tanulókkal arról, hogy mióta létezik a társadalomban a jogegyenlőség fogalma és mit jelent.

Tartalomfeldolgozás (35 perc)

Tevékenység

Tanári instrukciók

Jogi alapfogalmak - egymás tanítása

A jogi alapfogalmak elsajátítására a legmegfelelőbb módszernek azt tartjuk, amikor a tanulók egymást tanítva sajátítják el az új ismereteket. A jogi fogalmak leírása a 3. gyűjteményben található.

- Alakítsunk csoportokat tanulóinkból, lehetőleg minden csoportban 4-6 fő legyen, ennél kisebb vagy nagyobb csoportok ne legyenek.
- A jogi fogalmakról szóló részeket osszuk annyi, nagyjából egyforma hosszúságú-nehézségű, de szervesen egybefüggő részre, ahány csoportot alkottak a gyerekek, és minden csoportnak csak egy ilyen részt kell elolvasnia.
- Kapjon minden csoport csomagolópapírt és filceket, készítsenek olyan posztert (vázlatot) az általuk kapott intézményről, intézményekről, amely alapján annak lényegét majd el tudják magyarázni a többieknek! Miközben dolgoznak, mi járjunk körbe, és ellenőrizzük, van-e a diákoknak kérdésük és valóban helyes és lényeges információ kerül-e a poszterekre. (Amennyiben úgy érezzük, hogy tanulóink hajlamosak arra, hogy elveszenek a részletekben, húzzuk meg a diákoldalak szövegét! Értelemszerűen ehhez a vágott szöveghez kell alakítani az ellenőrzést is.)
- Minden csoportból egy fő maradjon a helyén a poszter mellett, a többiek pedig jegyzetfüzetükkel és tollal szóródjanak szét a többi asztalnál/csoportnál. Ha mondjuk az osztály 25 főből áll és 5 fős csoportokat alkottak (a csoporttagok számmal jelölve: 1, 2, 3, 4, 5), akkor minden csoport első tagja „otthon marad”. A második egy másik asztalhoz megy, a harmadik egy harmadikhoz és így tovább, olyan új csoportokat hozva létre, amelyek csupa egyes, kettes, hármas, négyes, ötös számú tagból állnak, akik közül mindenki más jogi fogalmat tanulmányozott eddig.
- Adjunk kellő időt arra, hogy most minden „otthon maradó” elmagyarázhassa eredeti csoportjának poszterét a többieknek, vagyis megtanítsa nekik azt, amit elolvasott! A többiek jegyzeteljék a hallottakat, és ha szükségét érzik, kérdezhetnek.
- Ha minden csoport befejezte a beszámolót, „forgás” van, vagyis minden új csoport egy újabb poszterhez kerül (de a poszter ott marad, ahol volt), ahol valaki más lesz „otthon”, és magyarázza el a többieknek a poszteren bemutatott jogi fogalmakat. Ismételjék a „forgásokat” addig, amíg minden csoport járt minden poszternél! Ideális esetben így mindenkinek volt egyszer alkalma arra, hogy ő magyarázza el a többieknek a poszteren vázolt fogalmakat. Ha ez a csoportlétszámból kifolyólag esetleg nem sikerülhet, az mindenképpen szükséges, hogy minden diák mindegyik posztert végigjárja és a jegyzetfüzetében így minden fogalomról meglegyenek a szükséges információk.

- Ha ez megtörtént, mindenki térjen vissza az eredeti csoportjához, azokhoz a társaihoz, akikkel együtt a saját poszterét készítette!
- Ragasszák ki a posztereket a terem falára, hogy a diákok bármikor újra átláthassák! (Természetesen számonkéréskor le lehet venni őket.)

Kiemelt készségek, képességek

Szövegértés, lényegkiemelés-vázlatkészítés, egymás tanítása

Célcsoport/ A differenciálás lehetőségei

Munkaforma

Heterogén kiscsoportos

Módszerek

Fordított szakértői mozaik

Eszközök

Csomagolópapír, filc, a 3. gyűjtemény fénymásolva minden csoportnak

3. GYŰJTEMÉNY

Lásd objektumok könyvtár

3. Összegzés (20 perc)

Tevékenység

Ellenőrzés, értékelés

Tanári instrukciók

Az eddig tanultakat megfelelően ellenőrizhetjük, ha a Ráhangelődés részben elvégzett feladat alapján megnézzük, hogy az eseteket milyen jogterületbe sorolták a gyerekek. Most újra átnézve azokat, korrigálhatják eredeti megoldásaikat a jogágakról tanultak szerint.

Az értékelés az eddig együtt dolgozó kiscsoportokban folyik. A következő nyitott mondatok használhatók az értékeléshez:

Én azt tanultam/tudtam meg a jogról...

Számomra az volt a legérdekesebb...

A tanultak alapján most másképp látom/gondolom...

Kiemelt készségek, képességek

Önértékelés, a tanultak alkalmazása

Célcsoport/ A differenciálás lehetőségei

Munkaforma

Egyéni, frontális

Módszerek

Összehasonlítás, megbeszélés

Eszközök

Füzet, írószer, újságcikkek

MELLÉKLETEK

1. MELLÉKLET

A JOGEGYENLŐSÉGRŐL

A 18. század előtt mindenki természetesnek tekintette, hogy az emberek a társadalomban különböző jogokkal rendelkeznek. A keresztény egyház ugyan azt hirdette, hogy Isten előtt minden ember egyenlő, de itt a Földön természetes volt, hogy ha valaki jobbnak született, akkor élete végéig – bármit is tett – kevesebb jog illette meg, mint azt az embert, aki történetesen nemesnek született. A mai értelemben vett alapvető emberi jogok deklarációja *Az amerikai egyesült államok függetlenségi nyilatkozatával (1776)* kezdődött. Ez a dekrétum jelentette ki először, hogy „minden ember egyenlőnek teremtett, nekik a Teremtő bizonyos el nem idegeníthető jogokat adott, melyek közé tartoznak egyebek között az élet, a szabadság, a boldogulásra való törekvés; ezen jogok biztosítására kormányok vannak, melyek az őket megillető hatalmat a kormányzottak beleegyezéséből származtatják.” *Az Emberi és polgári jogok egyetemes nyilatkozata (1789)* – a francia forradalom eseményeinek megfelelően – leszögezi a jogi egyenlőséget, kimondja, hogy szabadság annyit jelent, hogy mindent szabad, ami másnak nem árt, s a törvényalkotásban minden polgárnak joga van személyesen vagy képviselői révén közreműködni. Deklarálja a vallás-, szólás- és gondolatszabadságot, a tulajdon szentségét és sérthetlenségét.

1948-ban sok ország aláírt egy dokumentumot, amit az *Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatának* hívnak. Ez egy jegyzék azokról az alapvető jogokról, amelyeket minden embernek mindenhol biztosítani kellene. A dokumentum néhány részét egyszerűsített formában idézzük:

A szabadság, igazságosság és béke alapja a világban az a felismerés, hogy méltóságban és az egyenlő jogokban az emberiség nagy családjának minden tagja osztozik.

- Minden ember szabadnak, méltóságában és jogaiban egyenlőnek született.
- Senki ne legyen rabszolga, vagy ne kényszeríthessék arra, hogy valaki másnak csekély pénzért dolgozzon.
- Senki sem szenvedhet kegyetlen, megalázó és embertelen bánásmódtól.
- Mindenkinek joga, hogy részesedjen a törvény egyenlő védelmében.
- Senkitől se vegyék el igazságtalanul a tulajdonát.
- Mindenkinek joga van a szabad véleménynyilvánításhoz.
- Mindenkinek joga van hozzá, hogy egyenlő munkáért egyenlő bért kapjon.

Mindenkit megilletnek a fenti jogok, tekintet nélkül fajára, színére, nyelvére, nemére, vallására, politikai meggyőződésére, nemzetiségére, származására, vagyonára, születésére vagy bármi másra.

A MUNKAVÁLLALÓK JOGAI ÉS KÖTELESSÉGEI

MODULLEÍRÁS

A modul célja	A munkavállalók jogainak és kötelességeinek megismerése
Időkeret	3 óra
Ajánlott korosztály	10. évfolyam (16-17 év)
Ajánlott megelőző és követő tananyag	Megelőző modul: <i>Jogi alapismeretek</i> Követő modul: <i>Művészek és sportolók az elüzletiesedő világban</i>
Modulkapcsolódási pontok	Tágabb környezetben: Műveltségterületen/tantárgyon belül: Történelem, Társadalomismeret: Erkölc és jog, egyén és közösség Műveltségterületen/tantárgyon kívül: Ön- és társismeret Szűkebb környezetben: Programterven belül: Ember és társadalom
A képességfejlesztés fókusza	Lényegkiemelés, összegzés, együttműködés, dramatizálás, szövegértés, szövegértelmezés, önértékelés

MÓDSZERTANI AJÁNLÁS

AA modul induktív felépítésű, a tanulók saját tapasztalatain keresztül közelíti meg a témát. Az első feladatot az óra előtt legalább két héttel elő kell készíteni. A modul során itt alkalmaztunk a tanulók életkörülményei szerint differenciálást: olyan térségben, ahol kiemelkedően nagy a munkanélküliség, inkább az A/2 feladatot ajánljuk.

MODULVÁZLAT

Ráhangelődés (25 perc)

A₁ Tevékenység

Tanári instrukciók

Kiemelt készségek, képességek

Célcsoport/ A differenciálás lehetőségei

Munkaforma

Módszerek

Eszközök

Interjúkészítés

A feladatot legalább két héttel az óra előtt adjuk ki a diákoknak! A feladat célja, hogy a tanulókat tapasztalati úton közelebb vigyük a témához. A tanulók az 1. gyűjteményben talált kérdőív segítségével, egyéni munkával készítsenek interjúkat a környezetükben levő felnőttekkel! Az interjú tapasztalatait 4-6 fős csoportokban beszéljék meg, összegezzék, és képviselőjük mondja el az osztálynak! (Alakulhatnak szimpátiacsoportok, vagy kioszthatja a tanár az általa tetszőlegesen választott – lehetőleg valamilyen munkavégzéssel kapcsolatos – képek 4-6 részre vágott darabjait, s az összetartozó képdarabok birtokosai tartoznak majd egy csoportba.) Frontálisan is beszéljük meg a hallottakat, készítsünk összegzést!

Interjúzás, lényegkiemelés, összegzés, együttműködés

Olyan térségben, ahol kiemelkedően nagy a munkanélküliség, inkább az A/2 feladatot ajánljuk

Egyéni, heterogén kiscsoportos és frontális

Önálló feladatmegoldás, majd csoport, valamint osztályszintű beszélgetés

1. gyűjtemény

A₂ Tevékenység

Tanári instrukciók

Kiemelt készségek, képességek

Célcsoport/ A differenciálás lehetőségei

Munkaforma

Módszerek

Eszközök

Gyűjtés 25 perc

A feladatot az óra előtt legalább két héttel adjuk ki a diákoknak. A feladat célja, hogy a tanulókat tapasztalati úton közelebb vigyük a témához. A tanulók sajtóból, internetről gyűjtsenek munkavállalói jogsérelemről vagy kötelesség-szegésről szóló eseteket. A talált eseteket 4-6 fős csoportokban beszéljék meg, összegezzék a tapasztalatokat, és képviselőjük mondja el az osztálynak. Frontálisan is beszéljük meg a hallottakat, készítsünk összegzést. Az összegzéshez szempontként értelemszerűen felhasználhatók az 1. gyűjtemény interjúkérdései.

Gyűjtés, szelektálás, lényegkiemelés, összegzés, együttműködés

Olyan térségben, ahol kiemelkedően nagy a munkanélküliség, inkább ezt a feladatot ajánljuk.

Egyéni, csoportos és frontális

Önálló feladatmegoldás és beszélgetés

Gyűjtött esetek, 1. gyűjtemény

1. GYŰJTEMÉNY

Lásd objektumok könyvtár

Tartalomfeldolgozás (20 perc)

Tevékenység

Szerepjáték

Tanári instrukciók

A tanulók párokban dolgoznak. Az óra előtt a tanár készítsen a szerepkártyákból (2. gyűjtemény) annyi másolatot, hogy minden párnak jusson egy. Minden pár feladata egy állásinterjú készítése, ahol az egyik fél a humánerőforrás-menedzser, a másik fél a munkára jelentkező. A feladat megkezdése előtt mondjuk el a tanulóknak, hogy az interjú során a menedzser feladata, hogy minél többet megtudjon a munkára jelentkezőről, és kiderítse, hogy alkalmas-e a betöltendő feladatra, míg a jelentkezőé, hogy minél többet megtudjon a megpályázott munkáról, a munkafeltételekről, és minél jobb feltételekkel szerezze meg az állást. Az interjú végén valamilyen megállapodásra kell jutniuk.

Kiemelt készségek, képességek

Fantázia, dramatizálás, kooperáció

Célcsoport / A differenciálás lehetőségei

Munkaforma

Heterogén pármunka

Módszerek

Szerepjáték

Eszközök

2. gyűjtemény: szerepkártyák

2. GYŰJTEMÉNY

Lásd objektumok könyvtár

Tartalomfeldolgozás (30 perc)

Tevékenység

Munkaszerződés értelmezése

Tanári instrukciók

Az előző feladatnál ugyanazokkal a szerepkártyákkal dolgozó párok most 4-6 fős csoportokban dolgoznak tovább (osztálylétszámtól függően). A feladatuk, hogy az előzőekben párban készített munkaszerződéseiket összehasonlítsák és összevessék a Munkatörvénykönyv előírásaival, azaz megállapítsák, hogy a szövegben:

1. Benne van-e minden kötelező elem,
2. Milyen további elemek vannak benne?
3. Készítsenek közösen egy olyan munkaszerződést, amelyik szerintük minden kötelező elemet tartalmaz, és állapodjanak meg az esetleges további elemekben is!

Ezután minden csoport ismerteti a saját munkaszerződését. Ennek megbeszélése egyúttal értékelésként is szolgál.

Fontos: mondjuk el az 1. pár munkaszerződéséhez, hogy

- 16 éves kor alatt a tanuló munkaviszonyának létesítéséhez a törvényes képviselő (általában a szülő) hozzájárulása is kell, anélkül nem köthető meg;
- 15 éves kor alatt munkaviszony egyáltalán nem létesíthető.

Kiemelt készségek, képességek	Szövegértés, szövegértelmezés és alkalmazás, együttműködés, önértékelés
Célcsoport / A differenciálás lehetőségei	-
Munkaforma	Heterogén kiscsoport, frontális
Módszerek	Kiscsoportos megbeszélés, értékelés
Eszközök	-

Tartalomfeldolgozás (30 perc)

Tevékenység

A munkavállalók jogai és kötelességei

Tanári instrukciók

Az osztályt négy csoportra osztjuk. Minden csoport kap egy szöveget (4. gyűjtemény). Célszerű, ha a csoportképzésnél külön csoportot képezünk a szövegfeldolgozásban gyengébb tanulókból, és ők kapják az a) és b) szövegeket. Minden csoport egy posztert (vázlatot) készít az általa kapott szövegből. Az elkészült posztereket kiállítjuk, és minden csoportból 1 fő ismerteti az általuk készített vázlatot a többiekkel. Mindenki leírja munkafüzetébe – a tanár által esetlegesen korrigált – vázlatokat.

Kiemelt készségek, képességek

Szövegértés, lényegkiemelés, vázlatkészítés, kooperáció

Célcsoport / A differenciálás lehetőségei

A szövegértésben gyengébb, illetve jól teljesítő tanulók

Munkaforma

Homogén kiscsoportos

Módszerek

Kooperatív, szakértői mozaik

Eszközök

Csomagolópapír, filctoll, a 4. gyűjtemény szövegei

4. GYŰJTEMÉNY

Lásd objektumok könyvtár

Összegzés (5 perc)

Tevékenység	Összegző beszélgetés
Tanári instrukciók	Mivel a feladatok nagy része értékeléssel, illetve önértékeléssel zárult, így csak annak kiemelését tartjuk szükségesnek, hogy áttekintsük, miről volt szó az elmúlt órákon, és hogy fogalmazzák meg a gyerekek, mindezek miért fontosak számukra. A beszélgetés során a tanulók befejezhetik a következő (és hasonló) nyitott mondatokat: Az állásinterjú-készítésnél az volt a legkönnyebb... Az állásinterjú-készítésnél az volt a legnehezebb... Az elmúlt órákon az volt a legérdekesebb... Eddig nem tudtam, hogy... Ha nyáron munkát vállalom, arra fogok legjobban odafigyelni...
Kiemelt készségek, képességek	Lényegkiemelés, kommunikáció
Célcsoport/ A differenciálás lehetőségei	-
Munkaforma	Frontális
Módszerek	Beszélgetés
Eszközök	-

MŰVÉSZEK ÉS SPORTOLÓK
AZ ELÜZLETIESEDŐ VILÁGBAN

MODULLEÍRÁS

<p>A modul célja</p>	<p>A modul alapvető célja annak a kettősségnek a bemutatása, amelyben</p> <ul style="list-style-type: none"> • egyrészt a művészet és a sport – mint a társadalom egyik speciális alrendszere – igyekszik az anyagi viszonyoktól viszonylag mentes értékrend szerint szerveződni, • másrészt viszont sok esetben maga is áruvá válik, hiszen ezek műveléséhez is szükségesek az anyagiak. <p>A modul társadalmi mintákat, a sikeres életpályák előnyeit és hátrányait igyekszik bemutatni a tanulóknak.</p>
<p>Időkeret</p>	<p>3 óra</p>
<p>Ajánlott korosztály</p>	<p>10. évfolyam (16–17 év)</p>
<p>Ajánlott megelőző és követő tananyag</p>	<p>Megelőző modul: <i>A munkavállalók jogai és kötelezettségei</i> Követő modul: <i>Sikeres pályamódosítások</i></p>
<p>Modulkapcsolódási pontok</p>	<p>Tágabb környezetben: Műveltségterületen/ tantárgyon belül: Társadalomismeret: Életmód, média, szolidaritás Műveltségterületen/ tantárgyon kívül: Ön- és társismeret</p> <p>Szűkebb környezetben: Programterven belül: Ember és társadalom</p>
<p>A képességfejlesztés fókusza</p>	<p>Önreflexió, tudatosság, szövegelemzés, rendszerezés, lényegkiemelés, kommunikáció, kooperáció</p>

MÓDSZERTANI AJÁNLÁS

Úgy gondoljuk, hogy a diákok már eléggé érettek ahhoz, hogy az ilyen jellegű kettősségeket értelmezni tudják. Ugyanakkor nem szeretnénk, hogy elvont – és bizonyos mértékben speciális „magas kultúrájú” – példán szemléltessük a kettősséget. Ezért két olyan példát ajánlunk, ahol a földolgozás etikai választásokat is fölvet: önmegvalósítás vagy pénz.

A két példa – a szépségipar és az olimpia – esetében a határvonalak nem igazán élesek, s ettől lehet „jóízű” vitákat tartani majd.

Időfelhasználás: Az esetelemzések miatt három önálló órát ajánlunk

Tér-terem elrendezése: kiscsoportos foglalkozásoknak megfelelő tér

Eszközök: írószer, papír

Csoportok: 4-6 fős kiscsoportok

A tartalommal összefüggő differenciálási javaslat: internetről le lehet „vadásztatni” a konkrét esetek sajtóanyagát, ami egy-egy kisebb csoportnak lehetővé teszi a projektszerű (kutatás) feldolgozást is.

Szöveges értékelést javaslunk mind az órai aktivitásra, mind a csoportmunkára.

TÁMOGATÓ RENDSZER

Friderikusz Sándor: *Isten óvd a királynőt*. A szerző kiadása, Bp., 1987.

Dér András – Hartai László: *Szépleányok* (dokumentumfilm, 1987).

MODULVÁZLAT

Ráhangolódás (20 perc)

A₁ Tevékenység

Tanári instrukciók

Értékkrend felmérése

A diákok gyűjtsenek össze 10-15 dolgot, amit szeretnének elérni, megvalósítani életükben. Ezután rendezzék sorrendbe választásaikat, és beszéljék meg!

A tanár segítségképpen megadhat támpontokat (szeretetteljes családi élet, nyugalom, kalandos utazások, sok pénz, művészi vagy tudományos elismerés, siker stb.).

Közösen beszéljék meg a választásokat és a sorrendet is! Készíthetnek osztálystatisztikát is.

Kiemelt készségek, képességek

Önreflexió, anyaggyűjtés, rendszerezés, lényegkiemelés

Célcsoport/ A differenciálás lehetőségei

Munkaforma

Heterogén kiscsoport, majd közös feldolgozás

Módszerek

Kooperatív anyaggyűjtés, rendszerezés, elemzés

Eszközök

-

A₂ Tevékenység

Tanári instrukciók

Értékkrend felmérése (szövegelemzés) – 20perc

Olvassák el a diákok az 1. gyűjteményben leírt listát, és válaszoljanak a kérdésekre!

Kiemelt készségek, képességek

Önreflexió, anyaggyűjtés, rendszerezés, lényegkiemelés

Célcsoport/ A differenciálás lehetőségei

Munkaforma

Heterogén csoportok, majd közös feldolgozás

Módszerek

Kooperatív feladatmegoldás

Eszközök

-

1. GYŰJTEMÉNY

Lásd objektumok könyvtár

Tartalomfeldolgozás (25 perc)

A₁ Tevékenység

Tanári instrukciók

Mit tennék, ha... (szövegelemzés, szituációs játék)

Olvassák el a diákok a 2. gyűjteményben lévő szöveget, és válaszoljanak a kérdésekre!

Kiemelt készségek, képességek	Beszélgék meg közösen a kiscsoportban született eredményeket!
Célcsoport/ A differenciálás lehetőségei	Önreflexió, anyaggyűjtés, rendszerezés, lényegkiemelés
Munkaforma	
Módszerek	Heterogén csoportok, majd közös feldolgozás
Eszközök	Kooperatív, kiscsoportos elemzés, majd összegzés, általánosítás

2. GYŰJTEMÉNY

Lásd objektumok könyvtár

Tartalomfeldolgozás (35 perc)

A₁ Tevékenység	A szépség - művészet vagy ipar? (szövegelemzés)
Tanári instrukciók	Olvassák el a diákok a 3. gyűjteményben lévő szövegeket és válaszoljanak a kérdésekre!
Kiemelt készségek, képességek	Önreflexió, anyaggyűjtés, rendszerezés, lényegkiemelés
Célcsoport/ A differenciálás lehetőségei	
Munkaforma	Heterogén csoportok, majd közös feldolgozás
Módszerek	Kooperatív, kiscsoportos elemzés, kérdés-felelet módszerre
Eszközök	3. gyűjtemény: 1. és 2. szöveg
A₂ Tevékenység	A szépség - művészet vagy ipar? (dramatizálás) - 35 perc
Tanári instrukciók	A 3. gyűjtemény feldolgozása dramatikus formában. A diákok játsszák el a szövegben megjelenő szituációkat, majd beszéljék meg tapasztalataikat!
Kiemelt készségek, képességek	Önreflexió, anyaggyűjtés, rendszerezés, lényegkiemelés
Célcsoport/ A differenciálás lehetőségei	
Munkaforma	Heterogén csoportok, majd közös feldolgozás
Módszerek	Szerepjáték
Eszközök	3. gyűjtemény: 1. és 2. szöveg

A₃ Tevékenység	A szépség - művészet vagy ipar? (filmelemzés) - 35 perc
Tanári instrukciók	A diákok nézzenek meg részleteket Dér András és Hartai László <i>Szépleányok</i> című filmjéből, és a 3. gyűjtemény kérdései alapján beszéljék meg a látottakat!
Kiemelt készségek, képességek	Önreflexió, anyaggyűjtés, rendszerezés, lényegkiemelés, dramatizálás
Célcsoport/ A differenciálás lehetőségei	Kiscsoportos, majd közös feldolgozás Médiaismeretet tanuló csoport esetén a filmelemzést ki lehet egészíteni formanyelvi elemzéssel is
Munkaforma	Heterogén kiscsoport, majd közös feldolgozás.
Módszerek	Elemzés, beszélgetés
Eszközök	Filmrészlet Dér András és Hartai László <i>Szépleányok</i> című filmjéből, valamint a 3. gyűjtemény szövegeinek kérdései

3. GYŰJTEMÉNY

Lásd objektumok könyvtár

Tartalomfeldolgozás (25 perc)

Tevékenység	Olimpia - versengés vagy üzlet - 20 perc
Tanári instrukciók	Beszélgetés és vita az athéni olimpián doppingvétség miatt megbüntetett két magyar atléta történetéről. Mivel a történetet mindenki ismeri, ezért a tanárnak csak az alapvető álláspontokat kell tisztáznia: erkölcsileg, illetve jogilag elítélendőek-e, áldozatok vagy csalók stb., stb. A témát föl lehet dolgozni: <ul style="list-style-type: none"> • kötetlen beszélgetés formájában, • irányított vita (disputa) formájában, • dramatikus formában (pl. sportbíróóság). A tanár eldöntheti, hogy az ügyet először kiscsoportokban, vagy azonnal közösen dolgozza fel.
Kiemelt készségek, képességek	Vita, érvelés, szerepjáték
Célcsoport/ A differenciálás lehetőségei	
Munkaforma	Heterogén csoportok, majd közös feldolgozás
Módszerek	Beszélgetés, irányított vita, szerepjáték
Eszközök	Esetleg internetről előzetesen gyűjteni lehet korabeli sajtóanyagot

Összegzés (10 perc)

Tevékenység	Összegzés
Tanári instrukciók	Tanári összefoglaló <ul style="list-style-type: none"> • a piaci viszonyok veszélyeiről • a siker előnyeiről és hátrányairól
Kiemelt készségek, képességek	Jegyzetelés
Célcsoport / A differenciálás lehetőségei	
Munkaforma	Frontális
Módszerek	Beszélgetés, írásbeli szövegalkotás
Eszközök	-

SIKERES PÁLYAMÓDOSÍTÓK

MODULLEÍRÁS

A modul célja	Pozitív példákon keresztül annak bizonyítása, hogy a pályaelhagyás, a pályamódosítás nem mindig jelent kudarcot, sőt az nagyon sok esetben sikeres.
Időkeret	3 óra
Ajánlott korosztály	10. évfolyam (16–17 év)
Ajánlott megelőző és követő tananyag	Megelőző modul: <i>Művészek és sportolók az elüzletiesedő világban</i> Követő modul: <i>A munkavállalók jogai és kötelezettségei</i>
Modulkapcsolódási pontok	Tágabb környezetben: Műveltségterületen/ tantárgyon belül: Társadalomismeret: egyén és közösség Műveltségterületen/ tantárgyon kívül: Ön- és társismeret Szűkebb környezetben: Programterven belül: Ember és társadalom
A képességfejlesztés fókuszja	Adatgyűjtés, az adatok közötti viszony felfedezése, lényegkiemelés, munkamegosztás, együttműködés, tervezés és a terv megvalósítása, tolerancia, a másság elfogadása, összehasonlítás, decentrálas

MÓDSZERTANI AJÁNLÁS

Ebben a három órában sikeres pályamódosítások bemutatásával el kell érni, hogy a diákok ne féljenek semmilyen pályakorrekciótól, ha változtatni szeretnének, ne féljenek megtenni, ha a kényszer viszi rá őket, találják meg annak pozitívumát. A pályamódosítás összefüggésben van az egész életen át tartó tanulás gondolatával. A feldolgozandó szöveg a 4. gyűjteményben szereplőn kívül az internetről származik. Így a feldolgozás egyik lehetséges módja a számítógépes munka. Természetesen ott, ahol erre lehetőség adódik. Ennek a formának az is előnye, hogy feladatként további oldalak keresését, azok önálló vagy kiscsoportos feldolgozását, majd ismertetését adhatjuk.

A pozitív példák egy része olyan személyek sikeres pályamódosítását írja le, akik a fiatalok számára is ismert és elfogadott személyek. E tény valószínűleg jobban feldolgozhatóvá teszi számukra az anyagot. Nagyon fontos lenne helyi példákkal is erősíteni a sikeres pályamódosítás lehetőségét. Feltételezhető, hogy a helyi, illetve regionális sajtóban található olyan írások, amelyeket hasznosítani lehet e célra. A leginkább hatásos egy személyes találkozás, interjú lenne olyan személyekkel, akik a sikeres pályamódosítás révén váltak azon a településen sikeressé, ismertté. Ebben az esetben előzetes feladatok kiadására van szükség, valamint külön feladatként jelentkezik az interjúk időpontjának megszervezése. De szintén előzetes egyeztetés után a könyvtári órára meg lehet hívni egy, a kritériumoknak megfelelő és érdeklődésére számot tartó személyt.

TÁMOGATÓ RENDSZER

Felhasznált objektumok:

www.bakoscad.hu

www.magyarhirlap.hu

www.mozinet.hu

www.holgyvilag.hu

www.dunantulinaplo.hu

www.beaumonde.hu

www.moderntitkarno.hu

www.sandorvenyige.hu

www.hevesmegyeihirlap.hu

MODULVÁZLAT

Ráhangolódás (10 perc)

<p>Tevékenység</p> <p>Tanári instrukciók</p>	<p>Szövegfeldolgozás</p> <p>Legfeljebb négyfős csoportokat alkotnak a diákok. Minden csoport ugyanazt a feladatot kapja (1. gyűjtemény)</p> <p>A feladat, hogy a rövid életrajzok alapján össze kell gyűjteni azokat a „vargabetűket”, amelyeket a hírességek tettek. Össze kell hasonlítani, milyen jellegzetességeket és véletlen egybeeséseket tapasztaltak.</p> <p>A csoportok szószólói beszámolnak, milyen eredményre jutottak.</p> <p>Érdemes pl. projektorral kivetíteni a szöveget, és a jellemzőket a helyszínen kiemelni.</p>
<p>Kiemelt készségek, képességek</p>	<p>Adatgyűjtés, adatok összevetése, következtetés, figyelem, elemzőképesség</p>
<p>Célcsoport/ A differenciálás lehetőségei</p>	
<p>Munkaforma</p>	<p>Heterogén kiscsoport, majd frontális</p>
<p>Módszerek</p>	<p>Összehasonlító elemzés</p>
<p>Eszközök</p>	<p>Szöveg, papír, írószer, tábla, kréta</p>

1. GYŰJTEMÉNY

Lásd objektumok könyvtár

Tartalomfeldolgozás (25 perc)

<p>Tevékenység</p>	<p>Pályaelhagyás, pályamódosítás okai: szövegelemzés</p>
<p>Tevékenység</p>	<p>A pályaelhagyás okai – kritériumgyűjtés</p>
<p>Tanári instrukciók</p>	<p>4 fős homogén kiscsoportokat alakítsanak a gyerekek! Osszuk ki a 2. gyűjtemény szövegeit! A szövegek alapján írjanak egy listát a pályaelhagyás okairól! A listákon lévő kritériumokat egyeztessék!</p>
<p>Kiemelt készségek, képességek</p>	<p>Szövegelemzés, általánosítás, összehasonlítás</p>
<p>Célcsoport/ A differenciálás lehetőségei</p>	<p>Az 1. szöveget a szövegelemzésben jártasabb, a 2. szöveget a szövegfeldolgozásban leggyengébb gyerekek kapják!</p>
<p>Munkaforma</p>	<p>Homogén kiscsoport</p>
<p>Módszerek</p>	<p>Olvasás, szövegelemzés, bemutatás</p>
<p>Eszközök</p>	<p>2. gyűjtemény</p>

2. GYŰJTEMÉNY

Lásd objektumok könyvtár

Összegzés (10 perc)

Tevékenység

Összegzés, házi feladat

Tanári instrukciók

A következő órát előkészítendő, otthoni munkának adjuk, hogy a gyerekek párban vagy egyénileg készítsenek pályaelhagyókról, pályamódosítókról

a) beszámolókat, illetve

b) készítsenek a közvetlen környezetükben élőkkel interjúkat.

A cél, hogy a pályamódosítás okait, indítékait tovább differenciáljuk.

Kiemelt készségek, képességek

Információgyűjtés, szövegalkotás, döntés

Célcsoport / A differenciálás lehetőségei

Munkaforma

Frontális

Módszerek

Megbeszélés

Eszközök

-

2. óra

Ráhangolódás (10 perc)

Tevékenység

Pályaelhagyás, pályamódosítás okai: beszélgetés

Tanári instrukciók

A gyerekekkel idézzük fel mindazt, amiről az előző órákon szó volt! Beszéljünk továbbá arról, hogy mennyiben befolyásolják a középiskolában meghozott döntések a későbbieket, milyen szerepe és következménye lehet a pályamódosításnak!

Kiemelt készségek, képességek

Emlékezet, szóbeli szövegalkotás, döntés

Célcsoport / A differenciálás lehetőségei

Munkaforma

Frontális

Módszerek

Beszélgetés

Eszközök

-

Tartalomfeldolgozás (25 perc)

Tevékenység

Pályaelhagyás, pályamódosítás okai: szövegelemzés

Az interjúk, saját készítésű szövegek bemutatása kiscsoportban

Tanári instrukciók	4 fős homogén kiscsoportokat alakítsanak a gyerekek! A házi feladatként elkészített szövegeket mutassák be a csoportnak, és az eddigiekhez gyűjtsenek további kritériumokat! A csoportok mutassák be a legérdekesebb történeteket, illetve, ha van, az új kritériumokkal bővítsék a listát!
Kiemelt készségek, képességek	Bemutató, indoklás
Célcsoport/ A differenciálás lehetőségei	
Munkaforma	Heterogén kiscsoport
Módszerek	Olvasás, szövegelemzés, bemutatás
Eszközök	-

Összegzés (10 perc)

Tevékenység	Összegzés
Tanári instrukciók	A sikeres pályaelhagyással kapcsolatos gondolatok összegzése: <ul style="list-style-type: none"> - Mi a pályaelhagyás? - Mi készítenet valakit pályaelhagyásra? - Mitől lehet sikeres a pályaelhagyás?
Kiemelt készségek, képességek	Összegzés, általánosítás, döntés
Célcsoport/ A differenciálás lehetőségei	
Munkaforma	Frontális
Módszerek	Rendszerezés, beszélgetés
Eszközök	-

3. óra

Ráhangelődés (15 perc)

Tevékenység	Vitaháló előkészítése
Tanári instrukciók	Felvázoljuk a problémát (3. gyűjtemény). Ezután párokba rendeződnek a gyerekek, és kapnak a párok egy-egy táblázatot (4. gyűjtemény). A vitaháló kooperatív technikát ismertetjük, ami a következő: A diákok párokban dolgoznak. Táblázatba gyűjtik érveiket: a vita tárgya mellett és ellen. A kibontakozó vita során a tanulóknak érvelniük kell.

Az alkalmazás menete

1. A tanulók párban dolgoznak egy függőlegesen kettéosztott papírlapon. Az eldöntendő kérdés vagy probléma középre kerül, míg a kérdésre adandó igenlő válaszok az IGEN szó alá, a lap bal oldalára, a nemleges válaszok a NEM szó alá, a lap jobb oldalára kerüljenek!
2. A tanulók megvitatják párjukkal a kérdést, érveiket és ellenérveiket a megfelelő oszlopba jegyzik.
3. Mindegyik pár csatlakozik egy másik párhoz, és megosztják egymással mind az IGEN, mind a NEM alatt felsorakoztatott érveket. Megvitatják mindkét érvcsoportot, és bővíthetik a saját listájukat.
4. Minden tanuló egyénileg eldönti, miként érez az adott kérdéssel vagy problémával kapcsolatban.
5. Ezt követően az osztályterem bal oldalára álljanak azok a tanulók, akik az IGEN mellett, a jobb oldalára azok, akik a NEM mellett foglaltak állást! A bizonytalanok a hátsó falnál gyülekezzenek!
6. A csoport együtt megbeszéli és kiválasztja a legnyomósabb érveket álláspontja védelmére (7–8 perc).
7. Ezután vita következik a két csoport között: egy önkéntes minden csoportból ismerteti csoportja álláspontját. A háttározatlanok csoportja is hangot ad kételyeinek. A hozzászólásoknak a tanár szabjon időhatárt!
8. A tanulók a hallottak alapján még egyszer alaposan átgondolhatják álláspontjukat, és meggyőződésük szerint csoportot válthatnak, vagy megmaradhatnak eredeti csoportjukban.
9. 10-12 perces vita után egy-egy, a csoport által kijelölt személy megteszi a csoport zárónyilatkozatát.

Kiemelt készségek, képességek

Figyelem, szövegértés

Célcsoport / A differenciálás lehetőségei

Munkaforma

Frontális, heterogén párok

Módszerek

Magyarázat

Eszközök

3. gyűjtemény, 4. gyűjtemény

3. GYŰJTEMÉNY

Lásd objektumok könyvtár

4. GYŰJTEMÉNY

Lásd objektumok könyvtár

Tartalomfeldolgozás (20 perc)

Tevékenység	Vita
Tanári instrukciók	A vita menetét kísérjük figyelemmel! A végső „összecsapás” elrendezését és menetét irányítsuk!
Kiemelt készségek, képességek	Elemző, tervező képesség, figyelem, helyzetfelismerés, döntésképesség
Célcsoport/ A differenciálás lehetőségei	
Munkaforma	Páros, heterogén kiscsoportos, frontális
Módszerek	Kooperatív technika: vitaháló
Eszközök	3. gyűjtemény

Összegzés (10 perc)

Tevékenység	Összegzés
Tanári instrukciók	Fontos az összegző részben tudatosítani, hogy ma a pályaelhagyás rendkívül gyakori. Senki nem számíthat arra, hogy őt nem éri valami olyan külső tényező, ami miatt változtatnia kell. Ha erre tudatosan készül valaki, képes a rugalmas gondolkodásra, előrelátó, sikeres lehet a pályamódosítás. Ugyancsak merjen váltani, ha úgy érzi, mást szeretne tenni, mint amire készült! És persze ezt a kellő időben kell megtenni.
Kiemelt készségek, képességek	Ugyanakkor fontos azoknak a kritériumoknak az ismerete, amelyek a tudatos, megfontolt, felelősségteljes döntéshez szükségesek. Értékeljük a gyerekek ötleteit, együttműködési hajlandóságát, aktivitását!
Célcsoport/ A differenciálás lehetőségei	Összegzés, általánosítás, döntés
Munkaforma	Frontális
Módszerek	Rendszerezés, beszélgetés, értékelés
Eszközök	-